

ՄԵԼՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԻՍՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՈՒՆԻ ԿԱՌԱՐ Ե՛ 1 ԿՈՒՐԿ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՈՒՆԻ ԿԱՌԱՐ Ե՛ 1 ԿՈՒՐԿ:

Հերկայ 1877 թվականին

ՄԵԼՈՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի

ՆՈՒՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՍՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

ՄԻԱՅՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՋՆՈՒՄ Ե՛ 6 ՈՒՆԻՐՈՒ

Թիֆլիսում ստորագրվել ցանկացողը կարող են
ղեկել: 1) ԽՐԱԿԱՆՈՒՆ, որ գտնվում է Ս.
Աղաղանյանի տանը, Նուրբախյան կայարանի կից:
2) պ. Ջաֆարյան Գրիգորյանցի եւ ընկ. ԳՐԱԿԱՆ-
ՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Միխայիլովսկի կամուրջի մոտ
պ. Զուրաբովի տանը, Լոնդոն հիւրանոցի տակ:
3) պ. Համբ. Լեֆտանտյանցի ԵՄԻՆՈՒՄ ԽԱ-
ՆՈՒՆԵՐՈՒՄ, Գլխավորի փողոցի վերայ, Գե-
ներալ Արծրունու դռնից: Եւ Միխայիլովսկի
կամուրջի մոտ՝ Վրոնցովի արձանի ճանդից:

Օտարադատացողը կարող են ղեկավարվել
տուն ճանաչող հասցեով:

Въ редакцію Армянской за-
веты „ПЧЕЛА АРМЕНИИ“
68 Тифлиса.

ԻՍՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ

Ընթերցողը կը կարգան Մեղուի ներ-
կայ համարում մեծ. օր. Եղիարթի Ա-
լեկանեանցի, Օտար լեզուով կրթիւն—
որդականութիւն է՝ փոքրիկ յօդածը:
Հատ ուրախութիւն է ներկայումս լին-
մի հայ օրիորդից հրապարակաւ այն միտ-
քերն, որ արտայայտում է մեծ. օրի-
որդը իւր անպաճառ թայց զգայուն և ի-
մաստակից խօսքերով այն մասին թէ մեր
Ռուսաստանի Հայկա մանամը զրկուած ենք
մեր օրդոց սոցա ամենաթանկագին սեպ-
հականութիւնից՝ մայրենի լեզուից, կրթե-
լով նրանց օտար լեզուով:

Եւ յիշատի այս յափշտակութիւնն, որ
ամենամեծն է և թշուառացուցիչ, կարծես,
բնաւ չենք զգում և դործում ենք շա-
տերս մինչև անգամ իբրև բարերարու-
թիւն մեր գաւախաց:

Ի՛նչ է պատճառը: Այն է, որ զարս-
նիւթապաշտ է, ամենայն բարօրութիւն,
կրթանութիւն միայն նիւթականով ենք
չափում: Մեր բաղդաւորութիւնն էլ, մեր
թշուառութիւնն էլ միայն մեր նիւթա-
կան կարողութեամբ ենք չափում, այն
ինչ իսկական բարօրութիւնը նիւթականի
և բարոյականի, մարմնաւոր և մտաւոր զար-
գացման հաւասարակշռութեան մէջ է:
Մինք առանց միւս անկատարելութիւն է:

Բոլորում ենք և գոռում սեպհակա-
նութեանց անապահովութեան դէմ, ի-
րաւանց անհաւասարութեանց դէմ. բայց

մենք ծանաչում ե՛նք, թէ ի՛նչ է իրա-
ւունքը և որն է մեր ամենաթանկագին
սեպհականութիւնը: Ո՛չ. փաստից մեղան-
չում ենք իրանքս անձամբ մեր ամենա-
սուրբ սեպհականութեան դէմ և աղա-
ղակ ենք բռնում, երբ այլք մերձենում
են մեր որևէ գոյքին:

Մայրենի լեզուն մարդու ամենաթան-
կագին սեպհականութիւնն է, մայրենի լե-
զուն մարդու հոգն է հայրենի է, նորա
հոգեկան ընդունակութեանց արտայայտիչ
է, մայրենի լեզուն մարդու զարգացման
գործին է, մայրենի լեզուն ամեն ազգի ան-
հատի առանձնայատկութեանց շտեմարաւ-
նին է լեզուն մարդու զարդն է, նորա
հոգին է. լեզուն մարդու բնութիւնից
տուած ամենասուրբ սեպհականութիւնն
է, որ այլ կենդանիք չունին: Լեզուն ան-
գին սեպհականութիւնն է, վանդի նա ի-
րնէ տուած է մարդու, նա դնով չէ գին-
վում և ոչ էլ փաստակով ստացվում: Լե-
զուն մի անհամեմատել սեպհականութիւն
է, որ ոչ յափշտակիչ կարող է յափշ-
տակել և ոչ էլ զոգը գողանալ և և նա
ամեն սեպհականութիւն կարող է փոխա-
րկնել, որովհետև միայնակ կարող է մար-
դու մարդութիւնը պահպանել և մի
ամբողջ ազգի ազգութիւնն, զոյգութիւնն
ու առանձնայատկութիւնը: Մայրենի լե-
զուն ի վերջոյ ամեն սերտագին հիմք
է, սորա անդամաց գերանն է, որոյ շուրջ
ամենքը հաշտվում են: Լեզուն օտարից
անկողնայակի սեպհականութիւնն է, նրան
միայն ամեն մարդ ինքն իրանից կարող է
զոգանալ և յափշտակել:

Մենք ծանաչում ենք այս մեր զրա-
ւոր և անհրաժեշտ սեպհականութիւնը:
Ո՛չ. մի Բուրդ յափշտակում է մի լուծ
եղը կամ գոմէշ, մի Չիքեզ փախցնում
է ձիւ, մի թուրք զոհանում է փողեղ
կամ թալանում քեզ ծանապարհին. դու
զայրանում ես, կատաղում, արհնդ ես
և գալիս քո մէջ—ինքդ քեզ մոռանում
ես և պարտաւ ես ամենայն չարիք հա-
տուցանել քո յափշտակիչ, մինչև անգամ
մահաւամբ և սպանութեամբ վեժվանդիր
լինել նրանից: Եւ իրաւունք եմ տալիս
քեզ, ինքդ Հայ, անիրաւութեան դէմ
զայրանալու, քո վնասող պահանջելու, քո
իրաւանցը լեժվանդիր լինելու, քո բնա-
կան է: Երաւացի է, որ դու քո յափշ-
տակի և զոգի պատիժն օրոշես նորա յան-
ցանաց համար: Միայն եկ այժմ և դու
ինքդ քո գաղափարից կտրիւր, ո՛վ Հայ ծը-
նող, քո յանցանացը համար. որ դու
գործում ես քո հարապատ զաւակացը
դէմ զրկելով նրանց նոցա ամենաթան-
կագին և սուրբ սեպհականութիւնից, մայ-
րենի լեզուից: Եթէ դու զայրանում ես
գողացած կամ յափշտակած տաւարի հա-
մար, հապա ինքդ օրոշիր քո վրովմանը
և զայրացմանդ աստիճանը քո դէմ և ու-
րոշիր քո պատիժը. բայց իմայի՛ր որ յան-
ցանքդ մահացու մեղք է, բնութեան դէմ է:

Եւ այս յանցանքը գործողը մեր մէջ
աւելն նորա են, որոնք աւելն սեպհակա-
նութեանց տեղ են: Հարուստներն են և
աղուականները—սորա են սեպհականու-
թեանց բռնաբարութեան դէմ աւելն զայ-
րացողը և սորա են, որ չեն ծանաչում ի-
րանց զրկուած սեպհականութիւնն և պարտ-
քը սրան պահպանելու:

Ճաւախ է խոստովանել, որ բռնութեան
տակ ճաճկատանցի Հայերն աւելն ծանա-
չում են իրանց այս սեպհականութիւնն
և պահպանում նրան և օր աւուր պայ-
ծառացում և ձոխացում, այն ինչ մենք
Ռուսաստանի Հայերս, գտնվելով ապա-
հով և բարեկարգ աւելութեան մէջ, օր
աւուր արհամարհում ենք այս մեր սեպ-
հականութիւնն, յափշտակում նրան մեր
զաւակներից: Ուրախել է տեսնել, թէ
ինչպէս ճաճկատանի շատ ճաճկախօս Հայ
հասարակութեանց մէջ, ուր միայն զարդ
կայ, հայերը տաճիկներն են խօսում, իսկ
զաւակները մաքուր Հայեր են—այն ինչ յա-
ւախ է տեսնել, ինչպէս Ռուսաստանի Հայ
հասարակութեանց մէջ ծնողը հայերն
խօսել զիստեւ, իսկ զաւակները օտար լե-
զուով են խոսում: Ո՛վ է մեղաւորը—
յափշտակաւոր և անարդար ծնողը: ճաճ-
կատանցի ուսումնական Հայը. հայախօս
է—իսկ Ռուսաստանի Հայ գիտնականը
մեծ մասամբ օտարախօս—Ո՛վ է մեղաւորը.

— ազէտ և անախառ ծնողը: ճաճկա-
տանցի լուսաւորեալ Հայը իւր գաղափար-
ներն, իւր լոյս զգալիքներն, իւր մտա-
ւոր հարստութիւնը Հայաստանի Հա-
ղորդում է իւր եղբայրը—փանդի Հայա-
խօս է, իսկ Ռուսաստանի լուսաւորեալ
Հայը—իւր ձեռն մտաւոր հարստութեամբ
ապաղովն է իւր եղբոր համար, մոռն-
է նորա վերաբերութեամբ—փանդի օտա-
րախօս է: Ո՛ւմն է յանցանքը— ունայնատե-
ր ծնողաց:

Այժմ քեզ եմ հարցնում, ո՛վ օտա-
րաւոր Հայ ծնող, ազգայնութեան ամե-
նաթանկագին սեպհականութեան յափշ-
տակութեան վերաբերութեամբ դու ին-
չով ես դերագանց տաւար, ձի, օչնար և
զոյգ յափշտակող Քրդից, թուրքից և
Չիքեզից:

Իրաւացի և արդար է օր. Ալեկանեան-
ցի խօսքը՝ թէ օտար լեզուով սկզբնական
կրթութիւն տալը օրդեսպանութիւնն է: Մը-
տածիւր, ո՛վ Հայ օտարաւոր ծնող, որ դու
օրդեսպան ես:

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Անցեալ տարուան վերջերին ճաճկա-
տանի Հայերը իրոցին իրանց ամենաթան-
կագին և պատկառելի անդամներից մե-
կին, որ էր Ռուսիոյն Նահապետ Էֆեն-
դին: Նա պատկանում էր այն խմբին, որ
կազմում էին Աղաթոնների, Վլադիմիր-
ների և Օտեմանների նման անձինք: Այս
խմբի աշխատանքն էր ազգային սահմա-
նադրութիւնն և ժողովրդական վարչու-
թեան ծագումն: Եւ այս աշխատանք մէջ
նշանաւոր մարդ պատկանում էր Ռուսիոյն
Էֆենդիին, որ մինչև վերջին ժամանակ ազ-
գային ժողովի պատկառելի, խորհուն և
ծանրաբարոյ անդամն էր: Պարզ է, որ մեծ.
էֆենդու մահը մեծ կորուստ էր ճաճ-
կատանի Հայերի համար. ուստի և հա-
մարտը յուզարկութեամբ կատարվել է
նորա թաղումն: Արժան ենք համարում
հարգելի Մեղուի ընթերցողաց վսեմ.
Աղանեան Ստեփան փաշայի ի յիշատակ

հանգուցիլը ասած՝ զեղիցի և ընտիր դամ-
բանականն, որն խօսած է ազգային ժո-
ղովի մէջ:

Այսօր աստանը տխուր յիշատակով մը պի-
տի բանաւ: Անաղորտ մահը յափշտակեց մեր
փամբէն մեր սիրելի ընկերը՝ Ռուսիոյն:

Այլըստան նախագահին և ժողովրդի զիւնը
զարգաւոր. երեսփոխանը հանդերձ փութա-
ցով անոր յուզարկաւորութեան հանդիսին,
հերկայ գտնուելով նորա զապալին շուրջը և
երեսփոխանութեան յարգանքը ներկայացուցին:
Ենթադրարդի Ներսէս, մեր հայրապետը,
աւանդելով զամբաստանով մը անոր յիշատակը
օրհնութեամբ զրուստեց յաստի. և կեղեցուց:
Մեղ անկ է այժմ յաստի ժողովրդի մեր ըն-
տելակցութեան պարտաւորութիւնը կատարել:

Այս լեմ ուղիւ Ռուսիոյն ընտան հա-
մարը, զրախն ընթերցական և խնամատիրա-
ւան տաղանդը, և ոչ իսկ անոր պատուար
զինաց հանգամանքն ու ինքնամարտը բնա-
ւորութիւնը նկատելի յատենի. աստ. զի ա-
ռանք պատմութեան գործն են, և Ռուսիոյն
մի յիշատակն այս մասին կանխաւ ապահ-
ովեալ է:

Այս պիտի բաւականանաւ Ռուսիոյն և
երեսփոխանական կեանքն ուրուագրել, և ձեռ-
նել ու անոր յիշատակին ներդաստութիւնը կը
զինուրեմ, ինչ չափովմ քստ արժանաւոր կա-

Ռուսիոյն, հեղին ու ներհան Ռուսի-
ոյն, որ իւր երեսփոխանական աթոռ նա-
ւաւորութիւնն անկ կողմն և յաջակողմ զիւնին
զինուրեմ էր, իւր արեւմտը կերպարանք և
զարգանքով վարչակ, ժողովրդապատկառանքն
նախապատկար զարգարանքն էր. Բայց Ռու-
սիոյն անկ երեսփոխան չէր. կանխաւ
զարուակող նիւտրութեւ, լրջաբար խնամաւոր-
օրդ լինողը, և ճարտարապետ փաստարանող
էր առաջարկութեանց, այլ աստնապետ էր
ճան ժողովրդի երկրորդ կարգաւ՝ թայց առա-
ջին ամեն բարեմասնութեամբ, ինչպէս ան-
հասկանալի բազմոցն շատ աւելի կը մի-
տեր աստնապետութեան ընդ, զոր հիմնեց, և
եւրկիպայէն իւր հաշտարարի ձեռքերը: Ռու-
սիոյն անկ հեղինակ է նաև մեր ազգային Նա-
ւաւորութեան մին ի յայտնաց այն մեծ
բարեկարգութեան յատակաւոր, որ ազգային
հիմնաւոր չէր: Ինչպէս նորօրու կուտած
է, ոչ այն յայտնաց նման որը կ'երկնեն և
առ ծնանք, այլ անդամուն ի սկզբանէ Պա-
ւանեանց, Օտեմանեան, Վլադիմիրեան, Կր-
միլեաներու, Աղաթոնեան, հոյակապ աղում-
բուն հանդիպելու բազմ ու փառքն ունեա-
նաւորով (առաջ, այս աղումն այլ սակաւաթիւ
է և թանկագին նշխարը մնացած են մեզ այժմ)
ծնաւ ու զլանմանագրութիւն, կամ ծառից
մնա, անոց դնա և զարգացող, և երբ սա ի
մատաղաւ տղայութեան հարուածը վիրաւորեա-
ւորութեան պատեց անոր վերջերը, վերաբն-
ւանով կոտորակաղծիւ շնաց. ազգային
զարտաբարկութեան և ազգային հանգամաւոր-
ութեան վրայ, որ ամեն բարգաւաճ կատալա-
բարութեան հիմունքն են, աշխատութիւններ
զբաւ, և վերջապէս պսակ իւր երեսփոխանա-
ւան երկնաց կանոնադրութիւն մը հեղինա-
ւելց ազգային ժողովրդի համար, հետեւող-
ութեամբ Եւրոպական օրինաց, և մեզ ձեռք ու
զինաց:

Արդ՝ ցաւ է ինչ, որ չունինք Աղաթոնեան
ետեմար մը, ժողովրդային երեսփոխանութեան,
զի կարենային ձեռ առաջարկել Ռուսիոյն
ամենաւնի տակերով անոր սիրելիքն
զարգ արձանագրել. կամ զէթ կենդանաղբը
զիստել զիւնին վերայ, որպէս զի հոգին հակ
մեր կանոնադրական գործադրութեան ճշու-
թեան: Բայց մինչև որ կարող և բարեբար ձե-
մար մեր սիրելի նուիրել անոր յիշատակին
է անձինք պահել անոր ողորդ և սկզբանց
ետեւաւորութիւնը: Այս կրնանք և պէտք է
այնպէս ընենք. բայց այս ալ բաւական չէ.
այսօր պէտք է մեր կրած անդամների կո-

րուստին համար երեսփոխանար ալ արտա-
շայտել մեր կալիւն և ցաւը, խմբովն յոտս
զիւնեանով և քուէարկութեամբ վճեւելով որ
երեսփոխանութիւնը մեծ ցաւ կրգայ Ռուսի-
ոյն մահաւոր համար և կ'արտաբաւէ որ
չնա Հայոց երեսփոխանութեան կատարեա-
ւելի արժանաւոր:

Ժողովը սոյն տոնախմբութեան տխուր
զգացմանը լսելն յետոյ՝ ոտքի ելան համայն
երեսփոխանը, ի նշան ցաւոյ, և Ս. Նախա-
ղան օրհնեց Ռուսիոյն և Էֆենդիի յիշատակը:
(Մատիւ, Թիւ 1, 915)

ՕՏԱՐ ԼԵՋՈՒՈՎ ԿՐԹԵՂԸ—ՈՐԴԵՍՈՎ-
ՆՈՒԹԻՒՆ:

Թիֆլիս վերջին ժամանակներումս աւել-
ն և աւելն է լսվում հայոց լեզուն մեր
հասարակութեան մէջ շնորհիւ այն միւլ-
թարական երեւոյթի, որ մեր գրականու-
թեան մէջ ուղարկութեան առաքալ է
դարձել ուսումնարանների լսողիլը, սակայն
մեր հասարակութեան մի մեծ բաժինը
դեռ ևս փակել է իւր աչքը մայրենի
լեզուի համար և իւր օրիքը օտար լեզուով
է կրթում կամ աւելն լսել մեր
տանիքներ, մանաւանդ հարուստ գաւախա-
ղից, աշխատում են, որ իրանց օրիքը օր
սոսալ կարողանան դուրս տալ մի քա-
նի ծրարներին, Ռուսերին բաւել և այս
բանում մի ընտանիք միւսին ախոյան է
դուրս գալիս ի՛նչ է սորանց նպատակը:
Այն միայն այն, որ իրանց օրիքը զուա-
ւորեալ տխուր ստանան և օտարներին
հաւաւորեալ և երեւում ծրարացին սո-
վորում է օտար լեզուն ուրիշ, աւելն օգ-
տակար նպատակի համար. նոյն ստում են
Գերմանացին, Անգլիացին և ուրիշ Եւրո-
պական ազգերը, իսկ Հայը ստիճում է նո-
րա համար, որ միայն մի քանի խօս-
քեր թ թ թ ով է այդ լեզուով: Եւ այս-
պիսի մի դատարկ և միասակար գործի
համար բազմաթիւ ընտանիքներ ծախսում
են ահալին գումարներ, վարձելով իւրա-
քանիւր իւր օրդը համար մի մի զու-
վերանկայ (չատարակաւ հի): Իհարկէ,
կը կայ պահանջ մի ապանքի, իսկոյն
ծախողն էլ լոյս է ընկնում, այսպէս ևս
մեր ծնողները կամենալով միայն զարկակ
խօսել սովորեցնել, աշխատում են գտնել
այնպիսի անձն, որ միայն խօսէր ու խօսէր:
Եւ ահա Եւրոպայի զանազան անկիւննե-
րից լոյս են ընկնում մեր քաղաքը զանա-
զան անձնաւորութիւններ և զուգորդան-
կայ անունով ընդունվում են մեր հա-
րուստ ընտանիքների մէջ: Եւ ինչ կուլի
փուր թ..... գուրդնանկայ ունենան, ա-
սում էր մի հարուստ մեղաւոր կին ու
մինք չունենանք, գնաւ չուստ, մի գուրդ-
նանկայ գալի, փուր մի օրիքն էլ փրան-
ցու գերեզմ ու ինքնակերպ խօսին: Զար-
մանալի կուրթութիւն. եթէ քու ընդույց ե-
կած լուրերը, թէ հայի արդար սեպհա-
կանութիւնն այս ինչ, կամ այնպիսի մո-
լեւանդ օտար լեզու, յափշտակեց, մեզ
վրդուում է վերաւորում, ապա ուրեմն
մըքան աւելն պէտք է վերաւորվել, երբ
տեսնում ենք որ այստեղ այս քրիստոնեայ
կերպով, հայերս կուրթին իրանք մեր
զաւակները յափշտակում ենք նոցա ար-
դար և այն ամենաթանկագին սեպհակա-
նութիւնը:

Օտար լեզուով կրթելն ոչ միայն բը-
թացում է մանուկի հոգեկան ընդունա-
կութիւններն, ինչպէս վարուց Հաստատու-
նն գիտնական անձինք, այլ և խորթացնելով
մայրենի լեզուից ազգայնական սպանում է
նրան: Այս, օտար լեզուով կրթելը ճշմա-
րիտ որդեկանութիւն է: Օտար լեզու սո-
վորելը մեզ համար միայն այն նշանակու-
թիւնը պէտք է ունենայ, որ նա ինի մի-
ջոց ծանօթացնելու օտարների հարուստ և
թանկագին գրականութեան հետ, որ դա
ինի մի բանակ, որ բանայ մեր առաջ
Եւրոպայի մտքերի թանկարանը, որ ծա-
նօթացնէ նոցա օգտակար և ճիշտ գրակա-
նութեան հետ: Եթէ այս վերջին նպատա-
կի համար չէ ծառայում օտար լեզուի
ուսումն, ուրիշ ի՞նչ միտք ունի: Որքան
մեր ծնողներն նպատակն օգտակար կարող է
լինել չափահաս փաճառականներին, որոնք
առևտրական յարաբերութիւն ունին Եւ-
րոպական ազգերի հետ, այնքան փնտաւոր
է մեր մանուկներին համար: Վերջացնելով
մեր խօսքերը, խորհուրդ ենք տալիս մեր
պատուելի հայրերին և մայրերին, որ նոքա
վերջապէս սթափեն այդ երազական խա-
բէութիւնից և չը ձգնեն իրար իրանց որ-
դոցը կեղծ գոհաստեղծել արտադրանք ար-
ժանացնելու: Համոզուեցէ՛ք հայրեր ու մայ-
րեր, որ կրթելով ձեր որդիքը մայրենի
մայրենի լեզուով, աւելի լուսաւորված կը
երևիք օտարի աչքերին, քան թէ վայր ի
վերջ կրթելէ շուտ օտար լեզուով: Որով-
հետև ով կպատուէ իրան, նա կպատվի
և ուրիշին:

Օր. Եղիսաբէթ Ալիսանանց

ՅԱՐԳՈՑ ԽՄԲԱԳԻՐ

Կարգալով պատուական «Մեղուի» եր-
րորդ համարում Ձեր ջերմագին հրաւերը
թիֆլիզ օրիորդներին կարեկցել ճաճկա-
պայերին և քոյրերին քաղըր և սրբազան
պարտականութիւն եմ համարում իմով
սանն նպատակը այդ սուրբ գործին և ու-
ղարկում եմ մի ուղիք, խնդրելով յար-
գելի խմբագրութիւնից ընդունել և հաջա-
նել ում հարկն է: Թող թիֆլիզի իմ
փափկասուն քոյրերն, որոնց սիրտը աւելի
զգայուն պիտի լինի, մեկնին իւրեանց օգ-
նութեան ձեռքը ճաճկաստանի մեր քոյ-
րերին և չնայեն իւրեանց նուէրը նոցա
կարօտ զաւակաց համար:

Ընդունեցէ՛ք ևայն

Օր. Բարբարէ Թամազեանց

Ամսոյ 3-ին, հինգշաբթի օրը, տեղւոյս Սը-
րայիսեան Հայ օրիորդաց միջնակարգ ու-
սումնարանի վարչութիւնը տօնեց Սը. վար-
դանանց տօնը: Պատարագից յետոյ, որին ներ-
կայ եղան ուսուցիչները, վարժուկիները, աշա-
կանները և սոցա շատերի ծնօրքը, Մարի-
այ Սը. Գեորգ եկեղեցւոյ միաբանը կատարե-
ցին հոգեհանգիստ Զեյթոյ միաբանը եկեղեցա-
կան հանգիստ մտան ուսումնարանը: Այստեղ
աշակերտութիւնը երգեցին մի քանի եկեղեցական
և ազգայն երգեր, որոց միջոցներում հայ լեզուի
ուսուցիչ պ. Եղեկեանցը և երրորդ դաստաս
աշակերտութիւն օր. Երմամանեանը կարգային
ճառերով կարգաց զեղեցիկ ճառ. և հայ լեզուի
ուսուցիչ մեծ. պ. Ս. Սահակեանցը, ի վեր-
ջոյ ուսումնարանի գլխաւոր կառավարի արժ. հայր
Զարեմիւն Սուքասեանեանց օրհնեց ու-
սումնարանի վարչութիւնը և ներկայ գտնուող
հանդիսականներին:

ՅԱՐԳՈՑ ԽՄԲԱԳԻՐ

Մի քանի անգամ Վերդուի մէջ երեկոցած
են թղթակցութիւններ և լուրեր ՎՍ. Վարդա-
նանց տօնի առիթով: Անն, այս անգամ եւս
սրտի ուրախութիւնով յայտնում եմ, որ Հա-
լուաբարում, Զորաբաշի Ս. Գեորգ եկեղեցու
ձիական ուսումնարանը սրբազան պարտեզ հո-
մարեց պատուել 1036 Հայերին, որոնց արեւ-
նով 13 զար առաջ՝ ներկուցեալ պատերազմի
զալու:

Պէտք է ասել, որքան հանգամանքներ նե-
րցնել, Զորաբաշի ուսումնարանի ուսուցիչները

աշխատեցին չեղել կերպով տօնիկ այդ սուրբ
տօնը: Չնայելով որ նոքա հրաւիրական տօն-
ականներ էին բաժանել, ցաւելով պէտք է ասե-
լայնել, որ մօտ երեսուն հրաւիրեալ անձինք-
ներէր հազիւ հինգ հոգի երեկոցան եկեղեցու:
Եկեղեցու մէջ տեղը կանգնած էին աշակերտ-
ները: Ս. Պատարագի վերջը նոքա երգեցին
Եւրոպայից հոգեհանգիստ կատարեցին: Ապա
ամենքը դուրս գնալով եկեղեցուց, աշակերտ-
ները ձեռնաքնք լինելով դնացին դէպի
ուսումնարանը: Այստեղ, պատի վերայ կան-
կա զեղեցիկ պատկերը, որ չընկալաւ իր
կանաչ պտակով: Աշակերտները երգեցին «Աղ-
նիւ ընկեր, մեռանում եմ յետոյ քահանայն
պաշտպանից» ասաց: Ապա աշակերտները մէկը
կարգաց ուսուցիչներէր մէկի պատարագած
ճառը, որի բովանդակութիւնը ոչ այլ ինչ էր,
բայց եթէ Ս. Վարդանանց պատերազմի հա-
մառօտ նկարագիրը:

Աշակերտներին խօսքը երգեց. «Մեկ նոր ա-
րե ծագէ», Մեր սիրուն Հայրենեաց և «Ո՛վ
տէր Աստուած երգով վերջացաւ այդ համառ
հանդէսը, քաղցր տպաւորութիւն թողնելով
ամենքի վրայ: Յանկով էր, որ Զորաբաշի
փոքրիկ և քաւոր ուսումնարանի նախնանքի
օրինակը արձագանք գտնէր քաղաքիս միւս
ձիական ուսումնարաններում:

Յ. Նազարեանց.

Շատ ուրախ ենք, որ ժողովրդեան և
եկեղեցականաց անդամ մեծ մասին ան-
տաքերութեան ժամանակ, զէթ միթիթա-
րական երևոյթ կազմում են դպրոցներին
վարչութիւններ իրանց աշակերտներով, ար-
ժանապէս յարգելով յիշատակն իւրեանց
եկեղեցու և ազգայնութեան արժանաւոր
նահատակների՝ սրբոց Ղեւոնդեանց և Վար-
դանանց:

Ոմանք, ինչպէս լուր է եղ, բարձրաս-
տիճան եկեղեցականք Մեղուի նկատմունք-
ներն այս մասին բարբառեցին բարեհա-
ճել են կոչելու: Այս. Մեղուի միշտ և
անդադար այդպէս բարբառեցին իրան պարտը
ցածրաստիճան եկեղեցականաց մէջ ստա-
նութիւն և անտարբերութիւն դէպի Ղե-
ւոնդեանց սրբոց յիշատակն, որոնց պէ՛տք
արժանաւորութիւն չունին իրանք և քա-
նի կը նկատի, որ Սրբոց Վարդանանց տօ-
նին պատարագի ժամանակ նոքա առանց
պատճառի ներկայ չեն լինել և հօրհիւան-
գտեան միջոցին իրանց սենեակներում
նստած թէյ կամ շաքարով կիներին վայե-
լիւն: Թող հասկանան այդպիսի անզգա-
յներն, որ Ղեւոնդեանց և Վարդանանց սիւ-
ներն են եղած Հայ եկեղեցու, որոյ շնոր-
հիւ իրանք այսօր վայելում են յարգ. պա-
տիւ և փափուկ կեանք:

Գ Ա Ն Ձ Ա Կ

(Թղթակցութեան «ՄԵՂՈՒ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
Լրագրի):

Գանձակիցիք թէ՛ք դանդաղ քայլերով
ի վերայ այս ամենայնի ժամանակին
հետ լիովնով են լինում... նոքա էլ այն
չեն ինչոր էին 15 տարի սրբաբնից ա-
ռաջ... ինչոր Գանձակիցուց 15 տարի
առաջ սպիտակ է երևելիս եղել...
այժմ օհ զոյնով է հանդիսանում... Նո-
քա, որոնք առաջինի և բարի են իրենց
ցոյց տուել, այժմ պարզվում է, որ այդ-
պիսիք կեղծ և դիմաւոր ծածկուած են
եղել... Նոքա, որոնք ազգասէր են ձեա-
ցել ժողովրդի առաջը, այժմ յայտնապէս
նկատվում է, որ պատարագ են եղել ամեն
մի ազգագրու և ընդհանրութեան շահ-
րին վերաբերեալ գործ իրենց փառասի-
թեանը զոհել...

Ի՞նչու, Գանձակի, խոր և մութ տղի-
տութեան մէջ չես ընկղմուած... Թէ՛ք դո-
րանից լոյսորովին ազատ չես... Ի՞նչու այ-
լում գտնեա կարողանում ես չարն ու բա-
րին իրարից որոշել, որ այնպիսի պարնայը
զբոլուն իրենց ձեռքի գէնքը գործարկու
միջոցից... Զէ. Գանձակի էլ այն է, ինչ
որ էր... մինը դէպի չարն է փոխուել, միւսը

դէպի բարին... մինը դէպի եղբայրսիրու-
թիւն և խորագութիւն է քարոզում,
միւսը ահա՛նութիւն, անհաշտ թշնամու-
թիւն և վերջինսրութիւն ցանկանում...

Մինը յարգում է լրագրեր, կարդում է,
հետաքրքրվում է նորանով, քանի, որ ինքը
լրագրի նիւթն է դառնել իւր գործերի նը-
կարագրութեամբ, իսկ միւսը լրագրի ա-
սած բառը լսել չէ ցանկանում... Հենց
մի իրողութիւն հրապարակ ես դուրս բե-
րում թէ՛ք, իսկոյն յարգելի լրագրի դառ-
նում է վայրահաշտութիւն, կամ չձայն
բարբառոյ յանապատի՜ նորա մօտ, որին
վերաբերում է խօսակցութիւնը... Եթէ ին-
քը և ուսումնական մարդ ես և միևնոյն
ժամանակը ցանկանում ես ազգից ծառա-
յիւ, պէտք է աշխատես հարուստ և հնա-
պաշտ մարդկանց բարեկամ լինել, նորանց
խորհուրդ լսել. բայց նախ և առաջ պիտի
որոշես, որ անպայմանօրէն հնապանդու
նրանց պահանջներին... Ժող ըստի, պիտի
համաձայնես նոցա ձեռքին գործիք լինե-
լու, այն ժամանակը ամեն բան էլ կար-
գին կընայ և ամեն բանում էլ խաղա-
ղութիւնը կթագաւորէ... Իսկ եթէ կցան-
կանա համոզմունքիդ ծառայել և հա-
մաձայն սորա գործ կատարեալ ցոյց տա-
լով հնապաշտ մարդկանց բռնած ձանա-
պարհի ծուռ և վնասակար կողմերը հա-
ւատացած լինես, որ ոչինչ չես կարող չե-
նել... Այդպիսի դէպքերում՝ նոքա քեզ
տղան և վրդովել համարեն, կաշկատեն,
ամեն տեղ քո նշանակութիւնն ոչնչացնել
զաղափարները ֆիտասկար համարելով...
և այդպիսի պարոնայք քեզ ֆիտասկու և
նպատակի առաջն առնելու համար հար-
կաւորութիւն չունեն դիմելու արդար և
ազնիւ միջոցներին... մարդ իրա նպատակին
հասնելու համար կարող է անարդար մի-
ջոցներն էլ գործ ածել... օրինակ եմ
կեն երէկ քեզ հետ թշնամի և խռով եմ
է. և... հա՛ւան... և նամակներով միտա-
րաւորել, այսօր կարող եմ մեղայ գալ
հայրութեան առաջ, թողութիւն խնդ-
րելով, հնապանդութիւն և խնարհու-
թիւն ցոյց տալ, ցածրանալ, փոքրահո-
գութիւններ անել, միայն թէ զորանով
կարողանամ քեզ այնքան գրաւել և ստա-
նալ համակրութիւնդ, որ քեզանով զենք
ստանամ մի ուրիշն ֆիտասկու և նպա-
տակների առաջն առնելու... Այս ամենն
էլ ներքին է օրովհետև սա քաղաքակա-
նութիւն է և ոչ... Վայ քեզ Գանձակի,
որ մինչև հիմայ չը կարողացար մի ար-
գար կարեկից հովել ունենալ... Մինչև ան-
գամ Մուշեղեան Սրբազանը, որ Ս. Մինո-
գի անդամ է և ուղարկուած է Գանձակ
Արափուռ անունով եկեղեցապատկան գետնի
վերայ շինած այգիների խողովը վերջացնե-
լու, գտնում է, որ Գանձակը նոյն դրու-
թեան մէջ է, ինչ դրութեան մէջ եղել
է իւր յաջորդութեան ժամանակ: Սրբա-
զանի կարծիքով ոչ թէ միայն Գանձա-
կիցի 15 տարի սրբաբնից առաջ լաւ էին
քան թէ այժմ, այլ ուսումնարաններն ան-
գամ...

Հոգեւոր դպրոցը, ուր օրինակ 15 տարի
առաջ սովորում էին 15—20 տարեկան
հասակաւոր մարդիք, այժմ դառնել է ե-
րկսայտը ընդունարան. այն ժամանակ ու-
սումնարանը պատրաստում էր կարգին տի-
րացուներ, փոխ առողիք, եկեղեցում ծա-
ռայողներ. այժմ շուն ու կատուի նկա-
րագիրներն է ուսուցանում... Ահա այն
խօսակցութիւնը, որը ընդհանրացած է
մեր ժողովրդի մէջ և ամեն մի հրաւեր-
քում խօսակցութեան նիւթ դառնում...

Պարզ խոստովանած Գանձակիցիք մի
առանձին համակրութեամբ էին յիշում
Սրբազանի անունն, երբ լուր էին, որ
պիտի Գանձակ կրկին մուտ գործի, թէ՛ք
կարճ ժամանակով (?), իրագործուց. ար-
դօք այն համոզմունքը և զաղափարը, որը
կազմել էր Գանձակը Սրբազանի վերաբե-
րութեամբ... և այժմ ի՞նչ զաղափարով է
նոյում դէպի նորան Գանձակը, յարգոյ
ընթերցողք իրենք կարող են որոշ եղա-

փախութեան դալ, հետեւաբար կարգալով
Սրբազանի գործունէութեան նկարագրու-
թիւնը...

Բամբ.

Բ Ա Ք Ո Ւ

(Թղթակցութեան «ՄԵՂՈՒ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
Լրագրի):

Թե՛ք պէտք բաւականին ուշացայ սակայն
պարզ եմ համարում տեղեկութիւն տալ
Ձեզ, որովհետև լաւ է ուշ քան թէ ոչ
երբէք, այն հայկական ներկայացման մա-
սին, որ տեղե ունեցաւ այստեղ յունկարի
28-ին: Ներկայացուցին Գալֆայանի Պրշալի
երկրորդ օղբերգութիւնն և Մօլեկի «Ա-
կամայ բոխիչ» կատակերգութիւնը: Ձնա-
յիւթ այն օրուայ կղանակի վատութեան
բաւականին բազմութիւն կար և մինչև
անգամ ակիւններ, որոնցից լուսաւորաւ
ներքին ամօթ համարվեց անլուրաբար հա-
յերէն հասկանալ, իսկ չլուսաւորեալներին
ևս անհասկանալի է և անբովանդակ, մեծ
բազմութեամբ կիւլ էին: Ցիւր ձիւր և
ցուրտ անտանելի էին, իսկ փողոցներն ան-
անցանելի, որտեղ իսկապէս աւելի հեշ-
տութեամբ կարելի էր լողալով անցնել
քան թէ ոտով. ի հարկէ շատ շնորհա-
կաւ երբ մեր քաղաքային կառավարու-
թեան որ այդպիսի անկարելի լողարաններ
է հոգում մեզ համար:

Ներկայացման մասին երկարատևութիւն
անկու գիտաւորութիւն չունիմ: Երկու-
կայից շատ հեռու են այդ օրինակ ներ-
կայացումները: Բայց ներկայացման նպա-
տակը շատ գեղեցիկ էր. այդ էր չբաւոր
աշակերտներին օժանդակել: Միայն թէ
շատ ուրախ կլինեմք եթէ իմանայիք այդ
բարեկամական զիտաւորութեամբ ժողոված
գումարի գործածութիւնն և որքանու-
թիւնը լաւ է եթէ իմ կասկածանքս
հէնց կասկածանք մնայ:

Որպէս արդէն յայտնի է, այստեղ կկաւ,
շատ ժամանակ չէ, Բաղայ Մարգարա-
կան ընկերութեան խնդրանք և առա-
ջարկութեամբ արժ. Խորէն վարդապետ
Ստեփանէն տեսուչ այս ընկերութեան հո-
մանաւորութեան ներքոյ կեղալ երկուս
ուսումնարաններին, ունենալով միևնոյն
ժամանակ և իւր առանձին ուսումնարանը
նոր մանկավարժական կանոններին և պա-
հանջներին համապատասխան նոյն ընկե-
րութեան ստանձն իրաւունքով:

Արդէն զգալի են առաջին քայլից
նորա այդ ուսումնարաններում արած փո-
փոխութիւնները: Եկած օրից նա սկսեց
յարմարացնել տալ ուսումնարաններին շե-
նութիւնը կարգաւորել զաւարաններն, ու-
սուցիչներն ևս, ստանալով նոր բարոյա-
կան զարկ, սկսեցին առաւել ուշադրու-
թիւն դարձնել իւրեանց դաստոտութեան
վերայ: Իսկ ինքը մի այնպիսի աշխոյժով
և սիրով է կատարում իւր վարդապետա-
կան պաշտօնը, որ ամենքին զարմանալի է
ևս անդադար զբաղված է այս կամ այն
ուսումնարանական գործով և մանաւանդ
երեքընդութեան ուսուցչի հետ սովորեցնե-
լիս եկեղեցական կարգեր և ժամերգու-
թիւններ:

Այս. Բաղուն բաղաւոր կարող է կո-
չել իւրեան, որ ունի իւր մէջ այդպիսի
զաղափարների տէր վարդապետ թէ իւր
ուսուցիչ և թէ իւրը հոգեւոր անձն, ու-
րովհետև այն տալաւորութիւնը որ գոր-
ծում է նա ժողովրդականների վերայ իւր
ազգու քարոզներով և եկեղեցական բա-
րեկրկնութիւններ մոյցնելով, շատ միւսի-
կարական են: Մեք լոյսորովին յոյս ունենք
որ այստեղ թէ աշխատակիցներ և թէ
հոգեւորականներ լոյսորովին կհամապատաս-
խանեն նորա բոլոր ձեռնարկներին, որով-
հետև որքան բարեկարգվում է եկեղեցի
կամ ուսումնարան, այնքան և աւելի հա-
մակրութիւն է ստանում նա թէ օտարա-
նեցի և թէ մերձաւորներից, ուստի և ա-
ռաւել արժանաւորութիւն են ստանում

թէ նոքա, որոնք բարեկարգում են և թէ
նոքա որոնք նպաստում են այդ բարեկա-
րաւոր գործողութիւններին:

Աւելորդ եմ համարում դարձաւ ման-
րամանաբար գրել այն քարոզի ազգե-
ցութիւնը, որ ասաց հայր սուրբ Ծննդ-
դեան և մկրտութեան տօնին ոսկու, կըն-
դրուի և զմուռսի վերաբերմամբ և այն
սկսարանը, երբ մի քանի պարոններ սրտա-
շարժ եղած այս քարոզից նորա պատ-
րաստած սեղանի վերայ սկսեցին նուիրա-
բերութիւններ անել: Եւ յետոյ Մարգա-
րեւորութիւններն անել: Եւ յետոյ Մարգա-
րեւորութեան ընկերութեան տարեգարծի օրը
նորա ստանձնաւ խորհուրդով և յորդո-
ւանօք ընդունեցին մի աշակերտ պահելու
Երմամեան ձեռնարանում և միւսը Տիֆլիսի
վարժանոցում նոյն ընկերութեան հաշուով:
Ահա այսպէս և մեր ժողովուրդը դիտե-
լարեւել ճշմարիտ խօսք ազգօրուտ նպա-
տակով: Ցանկալի էր որ այսպիսի վարդա-
պետներ շատ լինէին մեր մէջ:

Կրամի.

ՅԱՐԳՈՑ ԽՄԲԱԳԻՐ

Եթէ Բաղուն օրնում է մեր քաղաքի
և հեռաւոր ազգակիցներին, տալով նոցա
ֆիդելական և մասւոր միջոցներ: Եթէ
Բաղուն, Հնայելով իրա փոքրիկ, բայց ըն-
կերասէր, մարդասէր ժողովրդին, տանում է
այդ բարոյական պարտաւորութիւններն իրա
թիֆլիզից վերայ անվիհեր և եռանդուն
սրտով, ինքն ևս յղանում է ծնունդ է
գորա մէջ: Ինքն ևս անգամ ու մեծա-
նում է այդ առաքելութիւնների մէջ, ա-
ւելացնելով իր ազգային գանձանակը ուս-
նել և ինկել Հայրի ջերմեանդ սրտից
բղեւած զհարեւորութիւններով: Ահա մի
երևոյթ, մի սիրելի և նշանաւոր անցք, որի
մասին նամակիս վերջում թարգման պիտի
առաւանձնապատեան «ՄԵՂՈՒ»-ի միջո-
ցաւ իմ սիրելի Հայ Կատարակութեան
խմբին:

Չորհինաց օր արժ. Խորէն վարդա-
պետ Ստեփանէն երրորդ անգամ մի վառ
և համարելի քարոզ խօսեց տեղւոյս ուս-
սաւորիչ մայր եկեղեցում, ուր կենտրոնա-
ցած էր խուռն բազմութիւն: Պատարագի
ժամերգութեան աւարտելուց յետոյ, Մար-
գարական ընկերութեան և եռանդուն
ներն և այլ կողմնակի մարդիկներ եկեղե-
ցուց դուրս գալով, գնացին ընկերութեան
ուսումնարանի դահլիճը, ուր արժ. Խորէն
հայր սուրբ մի մեծ և հարուստ նախաձեռնե-
լի պատրաստել և ուր պատրաստի կանդ-
նած էին երկուս ուսումնարանի ուսանող-
ներն իրանց ուսուցիչներով և վարժուհի-
ներով:

Նախաձեռնելից առաջ քահանաներն
օրհնեցին զահլիճը և յետոյ ուսանող օ-
րիորդներն ու տղաները հերթով կարդա-
ցին Բուսական և Հայկական ձառեր, ու
տանաւորներ և երգեցին մի քանի ազգային
երգեր: Ամեն կողմից լսվում էին կեցցէներ
և ծափահարութիւններ:

Շատ չերկարացնեմ. նախաձեռնելն ըս-
կայցաւ, բաժանիւրը տեղեց շարժվեցան,
սօսունք իտիւրկեցան մեր Ապոստի և Կա-
թուղիկոսի կենաց և բարօրութեանց հա-
մար: Այսպէս մի քանի արժանի բաժակ-
ներ քամվեցան ազգային երգերով և կեց-
ցիներով:

Այստեղ, այս նուիրական պատերի մէջ,
ազգի անհատների առաջ արժ. Խորէն վար-
դապետ Ստեփանէն համառօ

տասն աղբիւրից տեղեկանում ենք, իւրաքանչիւր տարի ոգուտ ստանալու է 100 ա:

2. պ. Յովհաննէս վարձեղութեան իւր եղբայր Նիկողայոս վարձեղութեան անփոփոխ անդամակցութեան համար նուիրեց Մարգարիտիան ընկերութեանը 300 ա:

3. պ. Արդիւստ Միլեքեանցը նուիրեց Մարգարիտիան ընկերութեանը 100 ա:

4. Ոսկան Սալաւոսի իւրեանցը նուիրեց իւր ուսումնարանին աղքատ ուսանողներին համար 100 ա:

5. պ. Ալեքսանդր Թալիւկեանցը տեղւոյ ծխական ուսումնարանից մի աղքատ աշակերտ իւրան որի կրթութիւնը ընդունելով, յանձնեց արժ. Խորէն Հայր սուրբի պանսիոնը, վճարելով տարեկան 100 ա:

Յաջորդ նամակով հաղորդում ենք, պ. խաղաղի, Մարգարիտիան ընկերութեան 1876 թուի գործունէութիւնների համառոտ նկարագրի, առ այժմ ցոյց տալով:

Զ Ե Բ Օ Ն Ո Ւ Մ

ՈՒՍԱԼՅԱՆ
(Թղթականութիւն, ՄԵԴԻԱ ԶԱՅԱՍՏԱՆԻ, Լրագիր)

Թուականը 9-ին և 23-ին Նոյեմբերի 1-ին ուսումնարանի դահլիճում Արապիկայ Ս. Թրիկի և Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիների երեցիքից պ. Յովհաննէս վանեցեանցը և նորա չորս հաշուաւորները հասարակութեան նկարագրին երեցիքի տանաւանում, այն է 1876 թվի Մարտի 1-ից մինչև 1877 թվի Թուականը 1-ին գործողութեանը հաշիւն, որի ընդհանուր բովանդակութիւնը հասարակութեան իմացաւ. իսկ նրանց մանրամասնութիւնը քննելու և ի կողմնէ հասարակութեան երեցիքի տանաւանում համար ստորագրելու և նրան վանեցեանցի համար նշանակուեցան լրացի նախկին չորս հաշուաւորներից այն նաև պ. պ. Թրիկ Ալեքսանդր Ղազարեանց, Ղազարոս Նալբանդեանց, Առաքել Հայրապետեանց և Սահակ Բաղդասարեանց:

Այդ հաշուաւորութեան բովանդակութիւնը կամ հաշուեկիտը տես այս է:

Մ Ո Ւ Մ	Բ. Կ.
1. Նախկին երեցիքի տանաւանում իւր մասն է իւր կանխիկ դրամ.....	435 32
2. Եկեղեցեանցի գործիքից կապալարամանից.....	1737 20
3. Եկեղեցեանցի անպէտք իրերից նազ վաճառուից.....	127 14
4. Կրթականից երեցիքի և պանսիոններից.....	10 72
5. Գանձաւանից.....	52 89
6. Արապիկայի միջի անպէտք կապալարներից.....	1050 88
7. Գործուց յետ կէտէ փող.....	140 »
8. Փողի տոկոս.....	20 60
9. Վաճառուած 32 փի. 22 ցր. 57 դր., մասն գումար.....	878 92
Գ ու մ ար ը 4453 67	

Մ Ո Ւ Մ	Բ. Կ.
1. Կարապետեան և Նիկողայոսի վանեցեանցի անպէտք իրերից.....	1240 »
2. Նոր Արապիկայի օրիորդական ուսումնարանին.....	513 »
3. Լուսարարի, ժամկապի և պանսիոնի անպէտք իրերից.....	183 20
4. Սրբազան Առաքելոսի գաղտնի տանաւան ծախքը.....	115 9
5. Չայնաւորութեան վարձակաւորութեան անպէտք իրերից.....	50 »
6. Եկեղեցիների և եկեղեցեանցի կապալարների ծախքը.....	609 87
7. Գործի, ինչ յաջողութեան ծածկուած համար գրկուած.....	146 25
8. Հոգեւոր կառավարութեան փոխարինարար տուած է.....	32 »
9. Երեցիքի տանաւանի անխնայ ծախք.....	375 »
10. Պարտատի մաս.....	599 93
11. Պարտատի գումար.....	589 33
Գ ու մ ար ը 4453 67	

Բացի Սուրբ. Ստեփաննոս և Ս. Լուսարարի (վերջին փակուած է) եկեղեցիների և Կարապետեան և Նիկողայոսի ուսումնարանների շինութիւններից Արապիկայ եկեղեցին ունի նաև 79 կառու (Ք 1-79) կրակի, տներ և

գատարի գետին, որոնցից վարձով տրուած են 30 կրակի և 6 տուն և դոյա տարեկան եկամուտն է 1494 ա. 60 կ. մնացեալ կառուածներէն 31 հին տներում աղքատները բնակուում են ձրիաբար, իսկ մէկ կրակին և մէկ կրակին տեղն առ այժմ անվարձ են:

Բացի պ. Վանեցեանի տանաւանայ գործողութեան այս հաշիւից պ. պ. հաշուաւորները հասարակութեանը ներկայացրին նաև հետևեալ յոսանքի ապակայ ցուցակը, նորա տանային որ կան և ուրիշ ապակիներ, որոնք անուշապի են և գումարներից դուրս ձգուած:

1. Գումակիմ Գուրգուրեանցի Հաշարար գատարի վճարով 30 ա., 2. Աստիճանաւոր Գրիգոր Տէր Յովհաննիսեանցի 120 ա., 3. Աստիճանաւոր Տիգրան Տէր Միքայելեանցի 350 ա., 4. Գրիգոր և Գումակիմ Չախալեանցից վճարով 208 ա. 50 կ. Գումարն 708 ա. 50 կ. Սոյն գումարն մնացած է երեցիքի տան մ. Կարապետեանցի փոխարինարի, ժամանակից, որոց պարտապանների մարմանակները յետո փոխարինուած են վճարողների և վճարելի:

5. Գէորգ մ. Գալուստեանցի վճարելով 24 ա. 15 կ., 6. Միսակ Զաւարովի մուրհակա 79 ա. 93 կ., 7. Նիսո Զաւարովի 4 ա. 93 կ., 8. Համբար. Կարապետեանցի 8 ա., 9. Կարապետ վարձակահան 8 ա., 10. Մեղքոն Զնկարեանցի 75 ա. 90 կ., 11. Նոյիցի դարձեալ 45 ա., 12. Գալուստեանցի Ղազարեանցի ժամանակներից 14 ա., 13. Բաղդաթի ղեկու. տաններից 120 ա. Գումարն 375 ա.: Սոյն գումարն մնացած է Գրիգոր Բաղդասարեանց և Կարապետ Զահարայ Տէր Մարտիրոսեանց երեցիքի տանների ժամանակներից, 14. Եկեղեցեանցի գործիքից 1768-1874 տարիների կապալարամանից կապալարուած վրայ մնացածն 2419 ա. 85 կ., 15. 1869 թվականում վճարի կոնստիտուիան փոխաւրեւար տարած 2007 ա. 50 կ. գումարից մինչև այսօր մնում է կոնստիտուիայի վրայ 1210 ա. 50 կ., 16. Գրիգոր Բաղդասարեանց երեցիքի տանի պարտքը 9000 ա., 17. վերջին անգամ (1874-1880) եկեղեցեանցի գործիքից կապալարամանից մինչև ի 1-ին Թուականը 1877 թվի տուր գալիք 30,000 ա. Գումարի պակասորդն վճարելի կոնստիտուիայի վրայ 17,822 ա. 64 կ. Գումարն է 31,535 աւորելով 94 կոպէկ:

Ը ռոտ տուութեան պ. պ. երեցիքի տանների և հաշուաւորների վճարելի կոնստիտուիայի վրայ հաշուած առեւելքներն եկեղեցեանցի գործիքից կապալարամանից կոպէկից թէև ճշգրտութեամբ դուրս բերուած են, բայց նոքա ի լրոյ գումարն որ այդ գումարից, բացի այն որ 1874 թվականից իւրաքանչիւր տարի կգնայ յօդուտ Էժմանին ձեւարանին 2000-ական ա., այլ նաև գումարան ծախսեր պէտք է եղած լինի, որոց չափը իմանալու և ըստ այնմ երեցիքի տանաւանութեան մատենաներն կարգաւորելու համար, նոքա արդէն դիմել են Հոգեւոր իշխանութեանը և տեղեկութիւն խնդրել: Թող յուսանք որ Հոգ. իշխանութիւնը չի դանալ լուսարարութիւն տալ ժողովրդեան այդ իրաւացի պահանջին, որովհետև իսպառ կփարաւ նրանց մէջից զանազան տարակուսանքներ, Թողուտ ձեւարանին տրուած տարեկան 2000-ական աւորու. մասին թէև մի քանի կարծիքներ յայտնուեցան հասարակութեան մէջ, բայց ի վերջոյ այն եզրակացութեան երկու բազմութիւնը որ այդ գումարի տուութիւնը երկու կողմանէ հարկաւոր և օգտակար է, նախ որ դրանով մի աղքատին ընդհանուր հիմնարկութեան մի մասնաւոր նըպաստ տուած կլինի Ս. Թրիկի եկեղեցին ի յիշատակ անուան հանգուցեալ Կարապետ Արքեպիսկոպոսի և երկրորդ որ այդ գումարով 4-5 տղաք ուսում ստանալով ձեւարանում ժամանակին Աստղեկայի համար լաւ լաւ հոգեւորականներ կուենեանք:

Այդ կարծեաց վրայ մենք կաւելցանք, որ վեհապառ Հայրը ինքը շատ վշտեր կրեց Արապիկայի գործիքից մասին վերջին ժամանակներում և թէպէտ իրեցիական աղիւտութիւնը և միամտութիւնը չզննատեց վեհապառի այդ մեծ նորոգը, որ տրուեցաւ նոցա, այնուամենայնիւ մեղաւորը իրանք զիւրաքանչիւր են և ոչ այլ ոք:

Մենք ժամանակով էլի կդառնանք Արապիկայի երեցիքի տանական հաշուց մասին խօսելու, առ այժմ այս էինք խնդրում որ վճարելի կոնստիտուիայ իւր առանձին ուղարկուած զարձն երեցիքի տանի Գրիգոր Բաղդասարեանցի վրայ մնացած 9000 ա. մեծաքանակ գումարին վրայ և նրան չուստափոխուտաւորու հոգ տանի: Պ. Բաղդասարեանցը ունի մեծամեծ կառուածներ, նա մի քանի աղապիսի անարտեր կարող է վճարել, իսկ եթէ զանազանութեան տրուի գործը, նրա հարստութեան և կարողութեան վերայ յայս զննել կարող է վնաս հասնել եկեղեցեանց: Այդպիսի փոխարինարի Արապիկայից շատ են տեսել Այն գիւղում թիւները ինչ որ արաւ Սրբ. Մկաղ

Արքեպիսկոպոս Բաղդասարեանցին ի պատիւ նրա հանգուցեալ պապին, Կարապետ Արքեպիսկոպոսին, և այն երկայնամիտ համբերութիւնը որը ունեցաւ յիշել ինչն և հնաւոր Սրբազանը այդ հաշուց վերաբերութեամբ մենք կարծում ենք բաւական են, պ. Բաղդասարեանցին այսուհետեւ այլ ինչ ինչ և կեղեցեանք չար չորսնել կրանալէ:

Ի զ ու ռ ի

Այդ շատ տեղերից հաղորդում են, որ Վեհապառ կանոնադրապէս չէ ստացուում խմբագրութիւն իւր ժամանակ հրատարակում է իւր թերթին և իւր ժամանակ աւագում, միայն, դուցէ, մեր փոքրոյի և աղին, բարեկամներն ուր մօրը ճանապարհներով խոչընդոտ են և ողբ Վեհապառ թերթի կանոնադրապէս իւրեանց տեղերը հանդուստ. մենք չենք կաւիարձու առ մասին, ճանաչելով նոցա հոգեւ. աղաւթութեան չափը, իսկ ինչ կկարգաւորի ցածրաճողի և ճիւղաւորական բարոյք տեր բարեկամաց, որոնք օգուտ քաղելով այս հանգամանքից տարածել են և տարածում նահանգներում լուր, թէ Վեհապառ արգելած է և կամ թէ չուստով արգելելու է. ուստի և աւելորդ է նրան ստորագրել, մենք այսքան միայն կ'անենք, որ Վեհապառ միշտ օրինաւորութեան սահմանի մէջ գտնուել երբեք վնասը չունի արգելած լինելու: Վեհապառ գաղափարն միայն մեզից է կախած. իսկ մենք պարտաւորուած ոչ գտնուել ենք և ոչ էլ կգտնուենք մեր բաւժանորդագիրները առաջ մենք մտադիր չենք դարձնելու մեր հրատարակութիւնը ի միութեամբ իւր մի քանի բարեկամաց:

Ներքինեան Ազգային-Հոգեւոր Դպրոցի հոգաբարձութիւնը հրապարակաւ յայտնում է իւր անդամակից մեծ պ. Սալաւոսի Բալանկարեանցին իւր խորին շարժակալութիւնը յօդուտ Դպրոցին նուիրած հարկեր երեսուն աւորու. համար: Զանալի էր, որ մեր հարուստ թիֆլիզցի հետեւին մեծ պ. Բալանկարեանցի օրինակին, որով Ներքինեան Դպրոցը կարող լինէր ազդի բարոյական և մասուր պիտուող հոգաւ աւելի մեծ ձեռք և համաձայն ժամանակի պահանջներին: Մինչև էրը պէտք է մեր մէջ ներքինեան յօդուտ բարեգործական հաստատութեանց միայն մասնաւոր ժամին լինին: Կարծես մեր Հայրը կենդանութեան ժամանակ մեռած են և մահից յետ կանոնում են ապրել:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն

«ՄԻՖ. ԵՄԵՏ» լրագրում կարգում ենք, Աղապի զուտի վիճակը:

«Նորա գետի հովտում հասարակաց արօտատեղիներում» առում է վրացի թղթակիցը Կովկասի, միայն արածում են Թուրքաց և Վրացաց հօտերը: Վաղուց է, որ Վրացիները շատ նեղութիւն են կրում Թուրքերի յափշտակութիւններից. բայց այնուամենայնիւ մինչև ցայժմ էլ Վրաց հօտերի հովիտները անուշադ Թուրքեր են—այսպիսի են Վրացու անհոգութիւնն ու պարզամտութիւնը: Ամառը Վրացաց հօտերը աւելի քիչ են ենթարկւած վտանգի, որովհետև Թուրքերը հեռանում են սարերը իրանց հօտերով: Վերջին ժամանակ յափշտակութիւնն այն աստիճան է հասել, որ մեր բարեգործները ոչ միայն արօտադիւղներից տանականներով փախցնում են սաւար և ձիաներ, այլ տանում են եղները և ձիաներ մինչև անգամ արտերից երկրի վարելու ժամանակ, տիրել աչքի առաջ, երբ Վրացին օրական աշխատանքից յետ հանգստանում է առ ժամանակ: Հենց որ խնդր զիւրաքանչիւր արձակուած է մի քանի լուծ եղները հանգստութեան համար և թողում է արածելու, կարծես գետից բուսումն են 5—10 ձիաւոր զինուորակ Թուրքեր, որոնք առանց քաշվելու տիրել աչքի առաջ զուտ տանում են սաւարը: Այսպիսի օրինակ պատահեցաւ հենց անցեալ ամառը: Պատապառնութիւն օրոնեւ տեղ չկայ. բոլան, օգնութիւն կանչել կնչանակէ իրան կամ վրարուրութիւն և կամ սպանման վտանգի ենթարկել: Պաշտպանելու համար չկայ արդէն այն պատահաւոր, որովհետև մեր զիւրաքանչիւր չունին իրաւունք երկու, բայց զաշխիւր, որ այսպիսի զէպերում անհայտ պաշտպան է, և սահ զիւրաքանչիւր քանդած է—տակի քանդած է, քան եթէ արդէն նորա խրճիթին իւր բոլոր կան խորանքով: Այս հաշիւաւոր ամենաքիչ ուղ զիւտ թէ ինչ կնչանակէ մեր զիւրաքանչիւր:

համար երկու կամ երեք լուծ եղ կամ գոմէշը, առանց սոցա նա ոչինչ չունի, ոչ իւր գործածութեան համար և ոչ էլ ծախելու համար: Իսկ առանց ծախելու այն, ինչ որ տալիս է նրան աղքատիկ երկրի, նա պէտք է ցնցոտիքով փակաւորի, չէ կարող հատուցանել զիւրաքանչիւր հարկերը, չունի հաւատարմութիւն ոչ հարուստ զիւրաքանչիւր և ոչ էլ իրենից առաջ, ճաւարը փակցրին Թուրքերը, ինչպէս զիւրաքանչիւր և նոցա մօտ դուրեւծուած և խնդրում է, որ վերադարձնեն իւր տաւարը: Կառքը, զարմանալ է, Ոչ, զարմանալի չէ, Թուրքերի համար ծախելու այն աստիճան է, որ նոքա բացարձակապէս պարծնում են իրանց գողի արեւստով և որպէս ինչ փրկանաց գին իւրաքանչիւր յափշտակած տաւարազկին 10 ա. Առանց փողի և աւելորդ է նոցա մօտ երկերը: Եթէ չունի փող, պէտք է փոխ առնես, իսկ եթէ անհնար է փոխ առնել—այդքա գործն է...: Նոքա, որոնք բաւական հարուստ են, ունին օղիարհներ իւր կամ մի քանի տանական եղներ, կարող են ասնել զիւրաքանչիւր փող և թափել իրենց յափշտակած տաւարը. իսկ ուղ ոչինչ չունի բացի 2—3 զոյգ յափշտակած եղներէ, նա չունի ինչ և տանելու: Հենց այսպիսի խնդիր վերայ ծանրաբեռնութեամբ և ստարադուրութեամբ իւր բոլորով ծանրութեամբ, Տեղական աղաւթականներն և հարուստ զիւրաքանչիւր ինչ ոչ պաւտաւոր վարում են Թուրքերին հետ: Այս քանի աղաւթականաց և զիւրաքանչիւր վերաբերութեամբ յայտնի է, որ նոքա հարուստացի են, նորիս յափշտակութեան, այնինչ զիւրաքանչիւր մեծամտութիւնը տարից տարի աւելի և աւելի աղքատանում է:

Վերջին օրերս բաղաւորում շատ ձիւն եկաւ, բայց չուստով հաշուեցաւ, փողոցներում անանցանելի ցկիւ թողնելով:

«ՄԻՖ. ԵՄԵՏ» լրագրում կարգում ենք, որ որ, Աղապի հետ յանդիմանի կարտեան քննողական գործը արդէն ներկայումս են նահանգական դատատան և այժմ կարգում են մեղադրական օրոշումն:

Թիֆլիզի բաղաւորային վարչութեան հաշուաւորական (099678) քաղում ենք հետևեալը: 1875 թ. փետրվարի 4-ից մինչև 1876 յունվարի 1-ը քաղաքային վարչութիւնն ունեցել է 53 նիստ: Այդ նիստերում ձայնաւորներից միայն 1 կ'է և յանդիման թողնելու հետեւում:

Իսկ պ. պ. Ա. Ն. Գեղամեանցը ներկայ է եղել 10 անգամ, Ս. Ս. Զիլիսով և Ե. Գ. Գրիգորով—9, Ս. Ս. Գրիգորով և Ս. Ս. Միրզաբեկով—8, Ս. Ս. Միրզաբեկով—7, Ս. Ս. Զուրաբով—6, Ս. Ս. Զաքարիով—5, Ս. Յ. Զաքարիով, Վ. Լ. Սլեյնով և Ս. Ս. Փորթաբով—4, Ն. Ս. Խիչի, Սամանով—2, Ս. Ս. Խիչի, Բաղդասարեան, Մուրադեան, Նիկոլ. Ի. Պրիլիկ և Ս. Ս. Աբե-սոյունով—1 անգամ:

Սոցալից 4-ը 1. կարգի ձայնաւորներից են, Տ. 2. կարգի և 3-ը 3. կարգի:

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՆՆԵՐԻՆ ԵՆ ԶՆՈՒԹԻՆՆԵՐ

Հնութիւնները իրենց պատմական անցեալով միշտ լիքեցնում են մի աշխարհային, որոնք տեղ են բռնել աղքատի պատմութեան տողերում: Բացի զորանից, նոքա կատարելագործում են պատմութիւնը, հարուստացնում նոր անպիսի տեղեկութիւններով, որոնք լուսաւորում են նորա միջին անկիւնները: Ոչ նորութիւն չի թողնել առանց հրապարակ հանդուստեւոր միջին քանից մարդու ազնիւ պարտականութիւն է:

Խօսքս վ.—Աղաւթական գտնուող Ս. Թովմայի վանքի վերայ է Նորբերում հետաքրքրութեամբ կարգաւորելու նորա գտնուած ճակատի արձանագրութիւնները: Այն դրանք Արեւմտեան ուղիով վերայ գրուած է:

«Բարդուղիմէոսի յայտ եկեղ. գտնու տեսնուածն ասա հիմնարկեալ. Մուր Թովմայի աւաղների անուն կրեալ, զան հաստատեալ, Եկեղ. անուն դիւ աշխարհային տեսեալ տեղւոյս գտնու եկեղ. որ և գտնու Գաղթի գաւառի շնորհաւորութեամբ ընտրեալ: Մեր Աղաւթական Բաղաւորական (պարզ չէ)» անքակ եկեղ:

«Եւ Նորը ընդ Մարտան. Աղաւթեցի ցանկ հաստատեալ. Դատակ. Վանանց կցորդ եղեալ: Տրուելիս, Տրակերտ միարանեալ: Օրդուանիս և Գաղաթիկ և Առապանս Զանգաթնայ Եկեղ. Գեղեցիկ և Գեղեցիկ, Նուանս, Յորդուատ բաժին կարգեալ: Մուրն Գրիգոր յորժամ եկեղ. տաւարելոյ (պարզ չէ) տեսեալ. Եկեղ. Գաղթի շնորհաւորական և նոգովից ամբարկեալ: Գաղթի տեսնու գծ. և ինչ հասեալ. Լուսարարին պատճէն զիւրա արձանագրիս, որ աստ եկեղ.:

Այս արձանագրութիւնից երեսուն է, որ Բարդուղիմէոս առաքելաբաւական անգամ այստեղ է հիմնարկել եկեղեցի: Իսկ կառուածը նորա ժամանակից զարձիկ է վանքի միարանութեան հաջատուն: Այժմ նա փայտատուն է, ինչպէս երեսուն է, Բարդուղիմէոս առաքելաբաւական է մի աշակերտ Կովս-Բաղեալ: Պատմում են, որ այդ վերջինը, որին առաքելաբաւական է կարգել այստեղ,—թաղուած է մեծապէս Վանքի վերջին եկեղեցում: Դարձեալ իսկ կարգաւորելու համար, որ մօտ 20 զիւրաքանչիւր հաշուել է նշանակել վանքի համար: Գաղթի բան է, այդ հաշուները համարուելով սկզբնականին հետ, այժմանը շատ անշունք են (1):

Սակի հետաքրքրական գտնում ենք վերջին տողերում, որոնցից երեսուն է, որ 305 թվին Ս. Գրիգոր Լուսարարից այցելել է այս վանքին: Նա նորից արձանագրել է Կովսի սահմաններում և արձանագրութեան պատճէնը առնելով իւր ինչ հետեւել է այստեղ: Սա զարմանալի չէ, որ այսպէս եղած լինելու Որդիանտեւ. Գրիգոր 301 թվին դուրս եկաւ իւր—Վրացից: Արեւմտ Կարապետ յետո տեսնութիւն է եկել այս վանքին, որ երկրեայ ճանապարհով հետեւած է Վրացից: Գաղթի բան է, Հայոց թուականի վերայ խօսք անգամ չի կարող լինել, որովհետև Լուսարարի ժամանակը Հայոց թուականի վրայ (նորա դիւրեւոր եղաւ 551 թվին):

Հիւսիսային պատի վերայ կարգում ենք:—

«Եր Թուականի հայկականի մի յօդերեան երկրորդին. երեսուն տասնը որով վարի. սա փառուցեալ բաւանկիւնի ձեւամար Թոմաս վարդապետ. որ էր յաջորդ այսմ զանի. բազում Եկեղ. անթուր, չորիք ամօք սա

